

σαν ὁποσδήποτε ἀραιῶς κατακνημένα. Μεταξὺ τῆς τότε ἀρξαμένης νὰ συγχάζηται πλατείας τοῦ Θεμιστοκλέους, οὐ ἢ προτομὴ ἐτέθη ἐπὶ τῆς εἰς τὸ μέσον στήλης ἀκριδῶς τὸ 1852, καὶ τῆς ἐτέρας ἀσχηματίστου τοῦ Ἀπόλλωνος ἦτο ἡ λεγομένη Χιακὴ συνοικία· ὑπῆρχον δὲ καὶ τὰ οἰκήματα ἐνθα νῦν κεῖνται τὰ πρακτορεῖα. Ἡ οἰκία μάλιστα ἐνθα τὸ ἱστορικὸν καφενεῖον Τσελέπη, εἶνε κατὰ τὴν παράδοσιν, ἡ πρώτη ἐν Πειραιεὶ ἀνεγερθεῖσα οἰκία, εἰς τὸν πρῶτον δὲ ἰδιοκτῆτην της, οὗτινος ἡ οἰκία καὶ ὁ περὶ αὐτὴν χώρος διαφυλάττει τὸ ὄνομα, ἀναφέρεται τὸ διάσημον ἀστεῖον ἐπιτύμβιον τὸ ποιηθὲν παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Γ. Παράσχου :

«Ἐδῶ, ὦ ἄνθρωπε, ἔς αὐτὸν τὸν τάφον
[ὁποῦ βλέπεις
Κοιμᾶται, ἀναπαύεται ὁ Γιαννακὸς Τσε-
[λέπη

Ἐν μέσῳ τόπου χλοεροῦ
Κ' ἡ σύζυγός του ἡ Φλωροῦ.»

Τὸ ἐπιτύμβιον τοῦτο ρητῶς λέγει περαιτέρω διὰ τὸν Τσελέπην ὅτι : «πρῶτος αὐτὸς ἀνήγειρεν εἰς Πειραιᾷ οἰκίαν». Πέραν τοῦ Τελωνείου παρὰ τὴν παραλίαν ὑπῆρχε μόνον τὸ νεώριον, κοινῶς λεγόμενον *T a r s a v ā s*, καὶ τινὰ οἰκήματα ἄλλὰ τοὺς αὐτοὺς ἐργαζομένους· πρὸς τὸ ἄνω δὲ μέρος ἦσαν ἦδη ᾠκοδομημένοι ἀρκετοὶ οἰκίαικοι ἀνήκοντες εἰς Ὑδραῖους, ἐκτεινόμενοι μέχρι τῶν Μύλων.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ Πειραιεύς, ἀπλοῦς συνοικισμός, πόλισμα ἐν τῇ ἐπώρει του δύναται τις εἰπεῖν, κατὰ δὲ τὸν Ἀδου, κώμη ἀποτελουμένη ἐκ καπηλείων καὶ ἀποθηκῶν. Ὑπῆρχον καὶ τινὰ ξενοδοχεῖα, ἀλλ' ὑπελείποντο ταῦτα κατὰ πολὺ τῶν τότε Ἀθηναϊκῶν, καὶ οἱ κατ' ἀνάγκην διαμένοντες εἰς αὐτὰ οὐχὶ πλέον τῆς μίαις νυκτὸς ξένοι σφόδρα παρεπονοῦντο διὰ τὴν ἐλλιπεστάτην αὐτῶν καθαριότητα. Ἡ ἐν τῷ ἁμένι κίνησις ἦτο ἐλαχίστη, διότι ἄπαξ μόνον καθ' ἑβδομάδα κατέπλεον εἰς αὐτὸν τὰ μόνα τότε ἐκτελοῦντα τὴν συγκοινωνίαν ἀτμόπλοια τοῦ Λοῦδ καὶ τὸ γαλλικόν. Ἐπομένως ὁ Πειραιεύς δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη ἀκόμη τὰς ἀξιώσεις τῆς πολυτελείας καὶ τῆς εὐπρεπειας, ἄς κατόπιν ἀπέκτησε σὺν τῇ ἐμπορικῇ ἀκμῇ τῇ ἀρξαμένῃ κυρίως μετὰ τὸ 1854. Μόνον κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θεروس ὁ ἐν Πειραιεὶ βίος καθίστατο κατὰ τι ζωηρότερος ἕνεκα τῆς καθόδου πολλῶν ἀθηναϊκῶν οικογενειῶν ποιουμένων αὐτόθι τὰς διατριβὰς χάριν τοῦ δροσερωτέρου θαλασσοῦ ἀέρος καὶ τῶν λουτρῶν.

Ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν δύο πόλεων ἐνηργεῖτο δι' ἄμαξῶν. Ἐπρεπε νὰ παρέλθωσιν ἀκόμη ἑτη πολλά πρὶν ἢ ἀκουσθῇ ὁ εὐθύνος συριγμός τῆς ἀτμομηχανῆς ἐξεγείρων τὰς ἐρημικὰς ἡχοὺς τῆς γηραιᾶς Ἀττικῆς. Αἱ τὴν συγκοινωνίαν ἐκτελοῦσαι ἄμαξαι ἀνέμενον τοὺς ἐπιβάτας παρὰ τὴν Ἀγίαν Τριάδα εἰς τὴν ἐσχάτην τῆς ὁδοῦ Ἐρμού. Οἱ ἐπιβάται ἐπλήρωνον ἐξήκοντα λεπτὰ δι' ἐκάστην τῶν εἰς τὰδπιπθὲν κυρίων θέσεων καὶ πεντήκοντα δι' ἐκάστην τῶν ἀπέναντι ἢ τιμὴ δὲ τῶν θέσεων νῦξανε κατὰ τι δόκις ἦτο *π α μ π ὀ ρ ι*, κατὰ τὴν κοινὴν ἐκφράσιν, δη-

λαδὴ δόκις ἦτο ἡμέρα κατάπλου ἀτμοπλοίου, ὅτε φυσικῶ τῷ λόγῳ ἡ συρροὴ τῶν ἐπιβατῶν ἦτο μεγαλειτέρα. Ἄλλ' οἱ ἄπληστοὶ ἀμαξηλάται παρελάμβανον καὶ ἄλλους ἐπιβάτας εἴτε παρὰ τὴν ἔδραν τῶν, εἴτε ἐντὸς τῆς ἀμάξης, ἢς ὁ χώρος ἦτο πάντοτε δυσανάλογος πρὸς τὸ ἀνθρώπινον φορτίον· τοῦτου ἕνεκα τὸ ταξιίδιον ἀπέβαινε ἦκιστα ἀνετον καὶ βραδύ, διότι συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἀπαραιτήτου εἰς ταῖς Παράγκαις σταθμεύσεως διήρκει οὐχὶ ὀλιγώτερον τῆς μίαις καὶ ἡμισείας ὥρας. Εἰς ἐκτάτους περιστάσεις τὴν τιμὴν τοῦ ἀγωγίου καταπληκτικῶς ὑψοῦτο καὶ αὐθαιρέτως παρὰ τῶν ἀμαξηλατῶν, ἐνίοτε δὲ ἐφθανε καὶ εἰς ποσὸν ἀληθῶς μυθῶδες διὰ τὴν ἐποχὴν. Προκειμένου νὰ τελεσθῇ ἐορτὴ ἐπὶ τοῦ καταπεύσαντος εἰς Πειραιᾷ μεγάλου πολεμικοῦ γαλλικοῦ πλοίου «Καρλομάγνου», περὶ οὗ οἱ ἐπιτήδειοι ἀμαξηλάται εἶχον φροντίσει νὰ διαδώσωσι θαυμασία, ἢ τιμὴν τοῦ ἀγωγίου τῆς ἀμάξης ἀνῆλθε καὶ μέχρις 60 δραχμῶν. Ὅτε δὲ ὁ ἐκ τῆς χολέρας πανικὸς κατέλαβε τοὺς Ἀθηναίους τὸ φθινόπωρον τοῦ 1854 ἐφθασε νὰ μισθωθῶσιν ἄμαξαι πρὸς 250 δραχμὰς μέχρι Πειραιῶς !

Καὶ ἂν ἡ συγκοινωνία τῶν ζώντων πρὸς ἀλλήλους ἦτο τοσοῦτον δυσχερής, ἡ συγκοινωνία τῶν ζώντων πρὸς τοὺς νεκροὺς ἦτο ἐπίσης ἐπίπονος καὶ ἐνίοτε ἀπέβαινε κινδυνώδης. Ὁ νεκρὸς πρὶν ἢ διέλθῃ τὸν Ἀχέροντα ἐν Ἀδου, ἔπρεπε νὰ διέλθῃ ἐπὶ γῆς ἕτερον ποταμόν, ἕως νὰ φθάσῃ εἰς τὸν τόπον τῆς αἰωνίου ἀναπαύσεως, ἦτοι εἰς τὸ μόνον ὑπάρχον τότε ἐν Ἀθῆναις πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ νεκροταφεῖον. Ἡ πομπὴ κατήρχετο τὸ παρὰ τοὺς Στύλους πρᾶνὲς καὶ κατ' ἀνάγκην διήρχετο τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ παρὰ τὴν Καλλιρόην, μὴ ὑπαρχούσης γεφύρας. Καὶ δόκις μὲν ἡ κοίτη ἦτο ξηρὰ ἢ δόκις ὁ Ἰλισσὸς περιωρίζετο εἰς τὸ σύνθετος ἀσθενικὸν ρεῖθρον, ἢ διάβασις δὲν παρεῖχε μεγάλας δυσκολίας· ἀλλὰ κατὰ τὰς βροχερὰς ἡμέρας, ὅτε τὸ ψυχορραγοῦν ποτάμιον ἀνέκτα τὴν ὁρμὴν καὶ τὰς διαστάσεις χειμάρρου, ἢ διαπεραιώσις τοῦ νεκροῦ εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην ἀπέβαινε ἐπιχειρησὶς δυσχερεστάτη. Ἐκ τούτου συνέβαινον παρατράγωδα πολλά, ἐξ ὧν ἀπέμεινε ἰστορικὸν τὸ συμβάν κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ Κωλέττη. Ὁ πολὺμητις πρωθυπουργὸς ἀπεβίωσε τὸ 1847, εἴτιχε δὲ ἡ ἡμέρα τῆς κηδεῖας του νὰ εἶνε βροχερά. Οἱ ὁπαδοὶ του ἔλεγον ὅτι ὁ οὐρανὸς ἐθρήνηε διὰ τὴν ἀπώλειαν τοιοῦτου ἀνδρός, οἱ δὲ ἀντίθετοι ἐβεβαίουν ὅτι ἡ κακοκαιρία ἦτο φανερὸν σημεῖον τῆς δυσμενείας τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ πομπὴ διήλθεν ὅπως ἠδυνήθη τὸν ποταμόν· ἀλλ' ὁ ἐνταφιασμὸς ἐβράδυνεν ἕνεκα τῆς ἀδολεσχίας τῶν ἐπιταφίων ρητόρων, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἡ βροχὴ κατέπεσε τόσον γαργαλιῶς, ὥστε τὸ ρεῦμα τοῦ Ἰλισσοῦ ἐξωγκώθη ὑπερμέτρως καὶ τὸ ἀκολουθῆσαν τὴν πομπὴν μέγα πλῆθος ἐδέξασε νὰ διανύσῃ μακρὸν δρόμον ἕως ν' ἀνακαλύψῃ πόρον καὶ ἐπανέλθῃ διάδρομον εἰς τὴν πόλιν. Ἐνεκα πολλῶν τοιούτων περιστατικῶν ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ

νὰ ζεύξῃ διὰ γεφύρας τὰς δύο τοῦ Ἰλισσοῦ ὄχθας καὶ οὕτω ἰδρυθῇ ἡ νῦν ὑπάρχουσα γεφύρα ἢ ἀγούσα πρὸς τὴν ὁδὸν Ἀναπαύσεως καὶ οἱ νεκροὶ ἔκτοτε μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ὑστάτην αὐτῶν κατοικίαν . . . ἀβρόχοις ποσὶ. Σημειωτέον ὅτι ἡ δαπάνη τῆς κατασκευῆς δὲν ὑπῆρξε μεγάλη, διότι ἐξοδεύθησαν 14 χιλιάδες δραχμῶν, ποσὸν ὕπερ δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐξοδευθῇ καὶ ἐγκαιρότερον ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἀφοῦ δι' αὐτοῦ ἐμελλε νὰ ὑποχρεώσῃ ζῶντας καὶ νεκροὺς.

X. Ἄννιως

ΔΥΟ ΑΓΑΠΑΙΣ

(Ἰησιωτικὴ ἀνάμνησις)

Ἐχει δύο ἀγάπαις μέσα στὴν καρδιά του, καὶ σὲ μιὰ μεγάλην συλλογὴ τὸν ρίχνουν· τοῦψυγαν τὰ νειάτα, τοῦψυγ' ἡ χαρὰ του, ὄλοι τὸν κυττάζουν, ὄλοι τότε δείχνουν. Σὲ μεγάλην ἔννοια τὸ κεφάλι σκύβει· ἄχ! διπλῆ ἀγάπη στὴν καρδιά του κρύβει.

Εἶν' ἡ μιὰ του ἀγάπη ὄλη γαλανή, κι' ἄμα βράδου-βράδου μπάτης τὴν χαϊδεύει, στοῦ γιαλοῦ τὴν ἄκρη, μὲ γλυκεῖα φωνή, κάτι μουρμουρίζει, κάτι τοῦ γυρεύει, σὴν στὴν ἀγκαλιά της νὰ τὸν περιμένῃ!.. Φταίει ἂν ἀγάπη τέτοια τὸν τρελλαίνει!..

Εἶν' ἡ ἄλλη πάλι πρώτη στὸ νησί, φρόνιμη περίσσια, κόρη μαυρομμάτα· ἔχει χίλιας χάραις καὶ καρδιὰ χρυσοῦ, καὶ δύο μαῦρα μάτια μὲ φωτιὰ γεμάτα, κι' ἄμα μιὰ ματιά της ἄνω του στηλάνει, λὲς καὶ τὸν πεθαίνει, λὲς καὶ τὸν λιγώνει.

Γιὰ τὴ μαυρομμάτα, κόρη τοῦ παπᾶ, τὰ φτωχὰ του μάτια κάθε μέρα κλαίνε· ὅμως καὶ τὴν ἄλλη ἴδια ἀγαπᾶ, γαλανὴ ἐκείνη, θάλασσα τὴν λένε· ἔχουσε κ' ἡ δύο τους χίλια μύρια κάλλη, ποτὰ μὲς στὴνκαρδιά του ὁ φτωχὸςνὰ βάλῃ;

Γ. Β. Τσοκάπουλος

ΙΣΕΑΙ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΙΣ

Ἐπάρχουν ἐν τῇ ζωῇ στιγμαὶ ἀποπλανήσεως, αἱ ὁποῖαι μᾶς σπρώχνουν ἐνίοτε νὰ κάμνωμεν πράξεις, ἐν ταῖς ὁποῖαις δὲν ἀναγνωρίζομεν ἔπειτα ἡμᾶς αὐτούς.
Μπουρζέ

Αἱ καρδία εἶνε ἴσως ξηρότεραι ἐντὸς τῶν στηθῶν, ἅτινα δὲν ἐφοῦσκῶσαν αἰσχυραὶ αὔραι, αἱ τινάσσουσαι τὰ σπάρτα ἢ συσπᾶσαι τὴν κόμην τῶν ἰτεῶν.

Ἰούλιος Βαλλῆς

Ἐξ ἀνάγκης, ὁποῖος ὑποκλίνεται ἐμπροσθεν τινός, στρέφει πάντοτε τὰ νῶτα του πρὸς ἄλλον.

Ἀβδᾶς Γαλιάνι

Ὅποῖος δὲν ἐπεχειρῆσε ποτὲ τίποτε ἔκτακτον, ποτὲ δὲν ἔκαμε τίποτε ὑποφερτόν.

Μαρία d' Ebner-Eschenbach